

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Deres ref:
Vår ref: 2008/50043
Dato: 16.05.2011
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

LEGALISERING AV HOLD AV REPTILER OG AMFIBIER

Bakgrunn

Vi viser til oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet om oppfølging av St. meld. 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd i Norge. I kapitlet om mål, strategier og tiltak står det at: *"Det vil bli utarbeidet en positivliste over eksotiske dyr som tillates holdt som familiedyr"*. Departementet har bedt Mattilsynet å utrede spørsmålet om legalisering av et begrenset antall arter reptiler og amfibier (samlebetegnelse herptiler) for hold som hobbydyr i private hjem.

Hold av eksotiske (fremmedartede) dyr er i dag regulert av dyrevelferdsloven og forskrift av 20. november 1976 nr. 3 om forbud mot at fremmedartede (eksotiske) dyr innføres, omsettes eller holdes som husdyr, selskapsdyr eller i fangenskap på annen måte. Forskriften definerer ikke hva som regnes som eksotiske dyr, utover ordet "fremmedartede". Forbudet ble begrunnet med hensynet til dyrevelferden da det ble vurdert som vanskelig å tilfredsstille disse dyrenes særskilte miljøbehov ved hold som hobbydyr i Norge. For vekselvarme dyr har det særlig vært fremholdt at disse har spesielle krav til klima. Innførsel og hold av eksotiske pattedyr, reptiler og amfibier betinger dispensasjon fra forskriften. For herptiler har forvaltningspraksis vært streng unntatt for noen arter landskilpadde. Forbudet er imidlertid vanskelig å føre tilsyn med, og vi vet at det finnes et stort antall ulovlig holdte reptiler og amfibier i norske hjem.

Herptiler er en mangfoldig dyregruppe. Mange arter kan innebære utfordringer i forhold til dyrehelse, folkehelse, naturmangfold og dyrevelferd. Dersom hold av slike dyr skal legaliseres, bør det derfor bare åpnes for et begrenset utvalg egnede arter gjennom en forskriftsfestet positivliste. For å oppnå god etterlevelse bør listen ha et omfang som oppleves som akseptabel av de aktuelle dyreholderne. Vi har lagt til grunn at tillatte arter ikke skal være giftige eller på annen måte utgjøre en reell fare for skade på mennesker, dyr eller naturmangfoldet. For det endelige utvalget av arter legger vi avgjørende vekt på den dyrevelferdsmessige risikoen dyrene kan utsettes for ved hold i private hjem.

Norsk Herpetologisk Forening (NHF) har på forespørsel fra Mattilsynet laget et forslag til positivliste for reptiler og amfibier. Listen antas å omfatte de fleste arter som i dag holdes ulovlig i Norge, samtidig som NHF regner artene å være godt tilpasset hold som hobbydyr.

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) har vurdert risikoen for dårlig dyrevelferd, overføring av zoonoser til mennesker og sykdommer til andre dyr, og skader på mennesker dersom artene på den foreslåtte positivlista blir tillatt å holde i private hjem. Rapporten fra VKM ble publisert 10. januar 2011 (se www.vkm.no). På bakgrunn av rapporten ble enkelte arter fjernet fra listen, før den ble forelagt Direktoratet for naturforvaltning (DN) for vurdering. DN er i utgangspunktet positive til at hold av denne type dyr kan reguleres ved en liste over tillatte arter, og vurderer nå de foreslåtte

artene ut fra risiko for skade på naturmangfoldet. Dette inngår som en del av vår dialog med DN i forhold til ny forskrift om fremmede arter under naturmangfoldloven.

Oppsummering av VKM - rapporten

Under følger en forkortet versjon av oppsummeringen fra VKM-rapporten, med noen kommentarer fra oss i [ ]:

1. Risiko for dårlig dyrevelferd som følge av manglende tilpasning til hold som familie/hobbydyr. Er arten(e) tilpasset fangenskap, dvs. er genetisk domestisert og/eller har gode forutsetninger for å tilpasse seg fysisk fangenskap og evt. håndtering?

De fleste reptilartene på lista har lav risiko for dårlig dyrevelferd som følge av (riktig) håndtering. Unntakene er hagetreboa, grønn trepyton og stor daggekko, som har stor risiko, og perlefirfirsle som har moderat slik risiko. Felles for alle *amfibiene* er at de må håndteres med forsiktighet for å unngå skade på amfibie huden.

2. Risiko for dårlig dyrevelferd som følge av spesielle krav til fysisk miljø (inkl. plassbehov), fôr og stell som er vanskelig å oppfylle for dyreholdere uten spesiell kompetanse og i private hjem.

Kameleoner, trefarget dvergfrøsk og melkefrøsk er krevende arter som har høy risiko for velferdsproblemer som følger av mangler ved levemiljøet. De øvrige artene på den foreslåtte listen vurderes å ha moderat risiko for dårlig dyrevelferd relatert til miljøfaktorer, fôr og stell, og det er ikke behov for å stille store krav til spesialkompetanse som den vanlige, interesserte hobbyholder ikke vil kunne tilegne seg.

Det er i dag høy risiko for at det ikke finnes tilgjengelig veterinær med kompetanse på disse artene. Risiko for manglende behandling eller feilbehandling må derfor anses som stor.

3. Risiko for at arten utsettes for villfangst og dyrevelferdsmessig uheldig transport (import).

Med mulig unntak for pigghaleagam, som neppe kan sies å forekomme i større veletablerte fangenskapsbestander, vil villfangst med påfølgende transport fra opprinnelsesland være uaktuelt for artene på den foreslåtte listen. For de aller fleste foreslåtte arter vil privat omsetning innenfor Norge og Sverige kunne dekke markedet. Hvis praktiske råd følges, og dyrene sikres adekvat temperatur og klima og holdes enkeltvis under transporten, vurderes risikoen for dårlig dyrevelferd under transport å være moderat til liten.

4. Risiko for overføring av zoonoser til mennesker og overføring av sykdommer til andre dyr forbundet med hold av reptiler og amfibier i private hjem.

Zoonoser til mennesker: Salmonellabakterier finnes i tarmen hos majoriteten av både skilpadder, slanger og øgler. Reptil- og amfibieholdere må vise en konsekvent god hygiene, ikke minst håndhygiene etter stell av dyrene, og holde små barn og mennesker med svekket immunforsvar unna dyrene. Hvis dette etterleves, må risiko for å bli påført zoonoser, herunder salmonella, vurderes som moderat til liten.

Overføring av sykdommer til andre dyr: Klofrøsk kan være symptomfri bærer av rana-virus og chytridsopp, som har skapt problemer hos ville amfibiepopulasjoner også i tempererte soner. Siden klofrøsk er funnet i vill tilstand i f.eks. Storbritannia og Nederland, er risikoen svært høy for at smitten også kan spres til vill fauna i Norge hvis klofrøsk blir tillatt holdt i private hjem.

5. Risiko for skade på mennesker ved stell og/eller håndtering av arten (f.eks. grunnet størrelse, giftighet eller atferd)

Hvis en ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til dyrenes egenskaper, er det stor risiko for å bli påført bitt- eller klemskader eller forgiftninger [men disse skadene er sjelden alvorlige.] Bitt fra reptilartene på lista fører normalt ikke til infeksjoner, men kan som andre dyrebitt medføre bakterieinfeksjon i

bittstedet. Kun de to største slangeartene, kongeboa og teppepyton, vil kunne gi alvorlige bittskader [i form av riveskader når man drar til seg hånden]. Alle de aktuelle slangene er kvelende slanger og kan påføre skade ved å klemme. Store kvelerslanger har betydelig muskelstyrke. Teoretisk sett vil noen individer av teppepyton og kongeboa være av en slik størrelse at de kan skade små barn. Sannsynligheten for dette er imidlertid svært liten. De aktuelle reptilene er ikke giftige. Noen av amfibiene på lista har sterkt giftig hudsekret, som utsondres som en beskyttelsesmekanisme. Mennesker bør ikke få sekretet i åpne sår, i øynene, på leppene eller andre steder i ansiktet, eller på andre tynne hudpartier. [Dette medfører oftest irritasjon, men forgiftninger er også mulig].

Vurdering av dagens situasjon og VKM-rapporten

Norge og Island er i dag de eneste landene i Europa som har et totalforbud mot hold av reptiler og amfibier. Til tross for forbudet blir et betydelig antall slike dyr holdt i private hjem i Norge – Norges Zoohandleres Bransjeforening anslår opp mot 100 000 dyr. Flesteparten av dyrene smugles inn fra Sverige. Mattilsynets distriktskontorer, spesielt i de større byene og i grenseområder, kommer jevnlig i kontakt med disse dyrene etter tips fra publikum, eller ved at tollvesen og/eller politi oppdager smugling eller ulovlig hold. De siste tre årene har Mattilsynet tatt hånd om mer enn 200 ulovlige dyr per år. Noen av dyrene blir omplassert til dyreparker som har tillatelse til hold. Dette gjelder spesielt truede arter. I de fleste tilfellene må likevel dyrene avlives, selv om de er friske og velholdte.

Totalforbudet oppleves av mange eiere som problematisk. Blant annet er de redde for å bli fratatt dyret ved besøk hos veterinær. Veterinærer er satt til å hjelpe syke dyr på best mulige måte, og kan oppleve det som problematisk å forholde seg til ulovlig holdte dyr som trenger behandling. I kriminelt belastede miljøer synes forbudet å bidra til at det er status å holde reptiler. Derfor kommer også Mattilsynet gjerne inn i slike saker etter at politiet har oppdaget dyrene i private hjem ved husransaking i forbindelse med andre kriminelle forhold. En del av dyrene som beslaglegges, holdes i et miljø som synes å ivareta dyrenes behov. Andre kan være i mer forkommen tilstand, noe som gjerne skyldes dårlige miljøforhold som følge av mangelfull kompetanse hos dyreholder.

I følge VKM-rapporten er det liten eller moderat risiko for overføring av zoonoser, sykdommer til andre dyr eller skader på mennesker ved legalisering av de fleste artene på listen VKM fikk til vurdering. Unntaket er klofrosk, som vi har besluttet å fjerne fra listen på grunn av faren for spredning av sykdom til vill fauna. Velferden til reptiler og amfibier i fangenskap er avhengig av at eier har god kunnskap om artens krav til levemiljø, men de fleste artene VKM fikk til vurdering, har miljøkrav som interesserte dyreeiere også uten spesialkompetanse vil kunne tilegne seg kunnskap om. Noen av artene mener imidlertid VKM er såpass krevende å holde at vi vurderer å utelate dem fra forslaget til positivliste. Kompetanse er for øvrig avgjørende for velferden til alle dyr som holdes som selskapsdyr, og flere av dagens lovlige arter av fugl, fisk og pattedyr er relativt krevende å holde på en måte som gir god dyrevelferd. Vi kan ikke se at de reptilene og amfibiene det her er snakk om, løper en større risiko for unødige belastninger enn andre mer "tradisjonelle" selskapsdyr. Sammenliknet med dagens situasjon, hvor herptiler holdes i det skjulte, kan vi heller ikke se at legalisering av et begrenset antall arter vil gi økt risiko for dårlig dyrevelferd samlet sett.

Alternativer for fremtidig regulering

Mattilsynet har vurdert følgende alternativer for fremtidig regulering av hold av reptiler og amfibier:

- *Alternativ 0: Ingen endring fra dagens regulering og forvaltningspraksis*
- *Alternativ 1: Ingen endring fra dagens regulering, men styrket tilsyn med hold av ulovlige dyr*
- *Alternativ 2: Legalisering av et begrenset antall arter*
- *Alternativ 3: Legalisering av et begrenset antall arter og formelle krav til dyreholder.*

Nærmere beskrivelse og vurdering av de ulike alternativene følger:

Alternativ 0 – ingen endring fra dagens regulering og forvaltningspraksis

Situasjonen blir som i dag, med et særnorsk forbud mot reptiler og amfibier som selskapsdyr, kombinert med en stor, ulovlig populasjon.

Konsekvenser for dyrevelferden

Uendret. Utfordringene blir som beskrevet under vurderingen av dagens situasjon.

Konsekvenser for tilsynet

Uendret. Politiet og Mattilsynet vil fremdeles måtte bruke en del ressurser på å beslaglegge og omplassere/avlive ulovlig holdte dyr.

Samlet vurdering

Mattilsynet mener det er uheldig å ha et forbud som ikke respekteres, og som vi ikke har kapasitet til å håndheve. Det kan også sees som uetisk å måtte avlive dyr selv om de er friske og blir holdt på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Dyrevelferdsmessige utfordringer, ønske om et mer moderne regelverk, behovet for et mer effektivt tilsyn og ny kunnskap om risiko ved hold av reptiler og amfibier er alle momenter som tilsier at regelverket bør endres.

Alternativ 1 – ingen endring fra dagens regulering, men styrket tilsyn med hold av ulovlige dyr

Fortsatt forbud mot innførsel og hold av reptiler og amfibier, men Mattilsynet og evt. tollvesen/politi forsøker å redusere antallet ulovlige dyr gjennom intensivert grensekontroll og tilsyn.

Konsekvenser for dyrevelferden

- Dersom man lykkes med å redusere den ulovlige bestanden, vil færre dyr kunne bli utsatt for lidelse som følge av dårlig dyrehold.
- De dyrene som fremdeles smugles og holdes, utsettes muligens for større risiko for lidelse i forbindelse med smugling, hold og sykdom i bestrebelsen på å holde dyrene skjult.

Konsekvenser for tilsynet

Det vil kreve betydelig innsats å finne dyr som holdes i private hjem. Mattilsynet har ikke tradisjon for å føre utstrakt tilsyn i private hjem og trenger bistand fra politiet for å ta seg inn uten eiers samtykke. Intensivert tilsyn vil kreve store ressurser, økonomisk og personalmessig. Dette vil nødvendigvis måtte gå på bekostning av annet og viktigere tilsyn med dyrevelferd. Samtidig er det tvilsomt om intensivert tilsyn vil kunne bringe bestanden av ulovlige dyr ned på et neglisjerbart nivå.

Samlet vurdering

Denne løsningen krever store ressurser og gir neppe særlig dyrevelferdsmessig gevinst.

Alternativ 2 – legalisering av et begrenset antall arter

Et lite utvalg populære og egnede arter av reptiler og amfibier tillates holdt i private hjem gjennom en positivliste i forskrift. En slik forskrift kan eventuelt også omfatte krav til kompetanse og til selve dyreholdet.

Konsekvenser for dyrevelferden

Positive konsekvenser:

- Dyrene kommer "frem i dagen": Færre dyr vil bli smuglet, gjemt, beslaglagt og avlivet. Mattilsynet og andre kan gi veiledning og evt. regelverk om hold av dyrene.
- Veterinærtilgang: Dyr av tillatte arter vil sannsynligvis i større grad få veterinærbehandling ved behov. Kompetansen hos veterinærene må antas å øke med legalisering, ettersom etterspørselen etter veterinærtjenester for denne dyregruppen vil øke.

Negative konsekvenser:

- Flere reptiler/amfibier vil sannsynligvis bli holdt som hobbydyr, spesielt av personer som i utgangspunktet ikke har spesiell kunnskap. Fra VKM-rapporten: *Det kan være grunn til å anta at en relativt høy andel av personer med sterk interesse for hold av herptiler allerede har skaffet seg slike hobbydyr. Dagens norske reptil- og amfibieholdere er nok i høy grad karakterisert ved å ha stor interesse og høy kompetanse på området. ... Mens de fleste "entusiastene" trolig allerede holder herptiler, vil vi trolig se en utvidelse av holdet i kategorien "pet owners". Dette vil representere en utfordring med hensyn til å gi god informasjon til nye dyreeiere med relativt lav kompetanse.*

- Ved kommersiell omsetning av dyr er det en risiko for at økonomiske faktorer prioriteres på bekostning av dyrevelferden. Det kommer en del bekymringsmeldinger om dyrebutikker til Mattilsynet. Slik sett kan salg av herptiler i butikk medføre en større risiko for dyrevelferden enn dagens private direktesalg. På den annen side gir åpent salg bedre muligheter for tilsyn og kontroll. Mattilsynet arbeider med en revidert forskrift for omsetning av dyr, som stiller krav til bl.a. dyreholdet og dokumentasjon på etterlevelse av regelverket.

Konsekvenser for tilsynet:

- Mattilsynet: Distriktskontorene bruker en del ressurser på å ta hånd om beslaglagte ulovlige herptiler. Hvis legalisering av artene på listen dekker en stor del av dagens (og fremtidens) herptilhold, vil behovet for denne type tilsynsarbeid reduseres.
- Legalisering av noen arter gir utfordringer dersom Mattilsynet, politiet eller tollere må artsbestemme dyr. Dette kan imidlertid kompenseres for ved krav om dokumentasjon på art. Legalisering av populære arter vil sannsynligvis føre til redusert smugling av reptiler og amfibier.

Andre relevante konsekvenser

Folkehelse:

- Folkehelse risikoen ved hold av de foreslåtte reptiler og amfibier er moderat eller liten.
- Hvis antallet dyr øker, kan antallet helseskader (salmonellasmitte, bittskader etc.) øke.
- Legalisering av herptiler kan gi økt fokus på forsvarlig hold, håndtering og hygiene, noe som kan begrense skadetilfeller og overføring av zoonoser. Legalisering kan også gjøre det lettere å finne smitekilden i enkelttilfeller og ved eventuelle større utbrudd ved at pasienten er åpen om dyreholdet.

Dyrehelse:

- Lovlig dyrehold kan gi økt fokus på forsvarlig smittevern og økt bruk av veterinær.
- Konsekvensene for dyrehelsen av dagens ulovlige populasjon av herptiler er uviss, men legalisering av de foreslåtte artene antas ikke å gi ytterligere problemer.

Alternativ 3 – legalisering av et begrenset antall arter med formelle krav til dyreholder

Som alternativ 2, men det forskriftsfestes spesielle krav til eiere av reptiler og amfibier. Slike krav kan være dokumenterbar kompetanse om hold av den aktuelle arten(e), krav om registrering av dyreholdet, krav om godkjenning av dyreholdet etc.

Konsekvenser for dyrevelferden

- Sammenliknet med alternativ 2 vil et formalisert kompetansekrav bidra til å forebygge dårlig dyrevelferd- og helse.
- Krav om registrering av dyrehold vil gi tilsynet en oversikt over tilsynsobjekter og dermed økte muligheter til å oppdage dårlig dyrehold.
- Krav om godkjenning av dyreholdet medfører at tilsynet inspiserer det enkelte dyrehold, noe som gir en unik mulighet for kontroll av dyrevelferden.

Konsekvenser for tilsynet

- Krav om formalisert, dokumenterbar kompetanse vil ikke nødvendigvis medføre nevneverdig mer tilsynsarbeid hvis man ser for seg at Mattilsynet sjekker etterlevelsen gjennom stikkprøvekontroller. Vurdering av hvilken kompetanse som tilfredsstillende kravet, innebærer imidlertid en del arbeid.
- Krav om registrering av dyreholdet vil ikke innebære vesentlig medarbeid, da registreringen kan automatiseres og resultatet blir en nyttig oversikt over aktuelle tilsynsobjekter.

- Et godkjenningskrav innebærer at Mattilsynet må inspisere et stort antall private dyrehold og fatte enkeltvedtak om godkjenning. Dette vil bli en svært ressurskrevende oppgave som vil ta ressurser fra annet viktig tilsynsarbeid.

Samlet vurdering:

Utgangspunktet for Mattilsynet har vært å vurdere hvorvidt reptiler og amfibier kan holdes som selskapsdyr i private hjem på lik linje med mer tradisjonelle selskapsdyr. Krav om dokumenterbar kompetanse er vanskelig å utforme og krever en del oppfølging, både ved vurdering av de til enhver tid eksisterende utdanningstilbud og ved kontroll av om målgruppen oppfyller kravet. Det har i Norge ikke vært tradisjon for å føre rutinemessig tilsyn med dyrevelferd i private hjem, kun ved bekymringsmeldinger. Krav om dokumentasjon av kompetanse og/eller registrering av dyreholdet er bare hensiktsmessig dersom man ønsker å endre tilsynsmetodikk på dette området. Det er ikke noe som tilsier at hold av de foreslåtte herptilene er så risikofylt for dyrevelferden at det kreves slike spesielle tiltak. Godkjenning av eller rutinemessig tilsyn med privat hold av selskapsdyr vil etter vår vurdering innebære et omfattende merarbeid som ikke står i forhold til mulig dyrevelferdsgevinst. Arter som vurderes som så krevende å holde at denne typen tiltak er nødvendige for å sikre dyrevelferden, vil ikke bli foreslått som tillatt. Krav om registrering eller godkjenning vil dessuten neppe ble etterlevd uten særlige tiltak mht informasjon og kontroll.

Anbefaling for fremtidig regulering av hold av reptiler og amfibier

Mattilsynet anbefaler at man ved fremtidig regulering av hold av eksotiske dyr velger alternativ 2, dvs. legalisering av et begrenset antall arter herptiler. Med bakgrunn i rapporten fra VKM og vurderingen av dagens situasjon mener vi at visse arter reptiler og amfibier kan holdes som hobbydyr i private hjem uten større velferdsrisiko enn det som gjelder for andre tillatte arter. Videre vurderer vi at legalisering av hold av slike arter er den mest hensiktsmessige løsningen på de utfordringene som følger av dagens situasjon. Vi foreslår derfor å forskriftsfeste en positivliste over tillatte arter i forskrifter om forbud mot at fremmedartede (eksotiske) dyr innføres, omsettes eller holdes som husdyr, selskapsdyr eller i fangenskap på annen måte. Utgangspunktet for positivlisten er de artene som har vært vurdert av VKM. Bare arter som vurderes som egnet ut fra hensynet til dyrehelse, folkehelse, naturmangfold og dyrevelferd foreslås tatt inn på listen. Samtidig bør forskriften revideres og moderniseres.

Spørsmålet om legalisering av herptiler skaper samfunnsdebatt av flere grunner. Motstand mot denne type dyrehold har ikke bare bunnet i bekymring for dyrevelferd, men også i frykt for slanger og andre krypdyr. Dette er hensyn det ligger utenfor Mattilsynets mandat å vurdere. Det har vært politisk motstand mot legalisering før, for eksempel uttalte Næringskomiteen i sin innstilling til stortingsmeldingen: *"Flertallet er i utgangspunktet positive til en slik liste, og forstår begrunnelsen for den. Flertallet vil imidlertid ikke støtte forslaget om å oppheve forbudet mot å innføre krypdyr."* Forrige landbruks- og matminister ga også uttrykk for en negativ holdning til en positivliste gjennom media. Vi ønsker derfor en tilbakemelding fra departementet på vår anbefaling før vi eventuelt iverksetter videre arbeid på området.

Med hilsen

Gisken Thoen
Fungerende Direktør regelverk